ביצד מברכין פרק שישי ברכות

לו:

עין משפט נר מצוה

כה א טוש"ע ר"ה סי' רלד סעיף ה:
כו ב מי' פ"ם מהל' עומ"ת פ"ו הל' הלכה ס:
כז ג מי' פ"ע מהל' מ"ש ומע"ת רנ"מ הל' יג טוש"ע ר"ה סי' רלד סעיף ה:
כח ד מי' ומוש"ע סס:
כט ה מי' סס:
ל ו ז מי' פ"ם מהל' מע"ת ומוש"ע הל' יז טוש"ע ר"ה סימן רכ סעיף ב:
לא ח מי' פ"ם מהל' ברכות הלכה ו סמג עשין ס טוש"ע א"ח סי' רכ סעיף ו:
לב ט י כ ל מי' סס הל' ז ומי' מהל' שביתת עשור הלכה ו סמג סס ומאמר סס טוש"ע א"ח סי' רכ סעיף כה יח וסי' תריב סעיף ה:
לג מ טוש"ע א"ח סי' רכ סעיף ו:
לד נ ס מי' פ"ג מהל' ברכות הל' ד סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' לח סעיף כ וסעיף ט:

מוסף רש"י

הוצא בעמוד הבא.

רבינו חננאל

[הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפרי. פירוש קליפי כמניות שהן שומרין לכמניות שהן כופרי, וכשיוצאים הכמניות ונעשין חמרים, נפלי הני מתחלי ולא מתקנו עד שעת גמר תמרים]. [רב נחמן סבר לה כר' יוסי וכו'. ראה פר' ר"ח סמחים נב ב ג א]. פלפלי רב ששת אמר שהבל רבא אמר ולא כלום. ומיסתברא דכי פליג רב ששת ורבא בפלפלי יבישתא, אבל ברטיבתא דברי הכל בורא פרי האדמה, דהא תניא בהדיה עץ מאכל זה פלפלין. ואודא רבא לשעמיה דאמר רבא פלפלי יבישתא ביומא דכפורי פטור. דגנבילא (ח)[ה]מלהא דאתיא מבי הנדואי. דינא כדין פלפלי יבישתא ולא כלום וביום הכפורים פטור. דגנבילא רטיבתא בורא פרי האדמה וביום הכפורים חייב. ועל דבש קנים שנקרא צוקר מברכין בורא פרי העץ, לפי שמתיצאו מבשול הקנים המתוקים. וכל היכי דמסקא ליה ליבריך שהכל נהיה בדברו, דתנן ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא. [בדייסא גרידא כולי עלמא לא פליגי דמברכין בורא מיני מזונות. פר' דייסא הריפות גרידא כלא עירוב דבש ובלשון ישמעאל הריסא]. רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שיש בו חמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות. וכל שכן כל שהוא מחמשת המינים כלא תערובות שמברך בורא מיני מזונות כראיתך דרב ושמואל. ואע"ג דאיתותבו רב ושמואל, לא איתותבו אלא באורז, דסביראי להו דאפי' כציניה לא מברך עליה בורא מיני מזונות, (ואותבו) עלה מברייתא דמברך אאורז בורא מיני מזונות ונרחו דברים. אבל בתערובת חמשת המינים לא נדחו דבריהם והלכתא כוותייהו ומברכים בורא מיני מזונות. ולאחריו ברכה מעין שלש.

מסורת הש"ס

ה) כילה יח: יומות ט:). ו) עוקלין פ"ב מ"ב (תוליו קיח:). ז) ערלה פ"ה מ"ב ד) פסחים דף נב:. ח) ערלה פ"ה משנה ג. ט) שביעית פ"ד מעשה יוד פסחים דף נב:. י) מהרש"ל מ"ז כי הוא מגמל ה"ג ותיטו מן הגמ' וכן הוא להריף ברש"י. יא) יומא פח:. יב) שם מוקמה לה. [ע"ש בפירש"י ותוס' ליישב]. יג) [ביומא פח:]. יד) [ויקרא סה:]. טו) [דף ט:]. טז) [מלאכת נכ"ק נא:].

תורה אור השלם

ו. וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל ערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל:
ויקרא יט כג
ב. ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל והרריה תחצב נחשת: דברים ח ט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נתקיימה וכו' וכן מפסחי גלגולי שפין: (ב) ר"ה כל שיש וכו' אלם לנכון. ג"כ ע"ל דף ל"ט ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' כל שיש בו כו'. ע' לקמן מ"ש ע"ב תוס' ד"ה אלא פי'. רש"י ר"ה משוציאו את הפר כו'. פי' פסחים ל"ב ע"ב בכס"י ד"ה משוציאו וצ"ע: תוס' ר"ה כל כו'. ואם לדבק. לקמן ל"ע ע"ש: באר"ח א"צ לברך כו'. ליתנא קמיה הוא מה דנקטו ס"ל לנכון הא לף אינו רשפ' לנכון כמ"ש דהוי מתנכך על שקדים כמ"ש דהוי כרכה לנכלה: באר"ח בתוך הסעודה. ק"ל הא שקדים תוך הסעודה טעון ברכה וצ"ע:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, מה"ג הוא זה דפשיט לן דהלכה כמותו. ב. בתוס' רי"ש כתב, כדאמרי' לקמן תבשילא דסילקא דשדו ביה קמחא לדבוקי בעלמא הוא דעבידי ומברכים עליו ב"ם האדמה (רעיין כעי"ז בב"ח).

לעזי רש"י

ליטוארי"ר [ליטוארי"א]. אבקה רפואית מרוחקת. אברשדי"ר. (מלה פרסית, אולי: קטנים האלים).

רב ניסים גאון

מאיתי אין קתצין את האילנות בשביעית. ומפני מה אין קתצין מפני שאמר הכתוב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא לחבל בה לאכלה ולא להפסד ובמסכת דפסחים בפרק מקום שנהגו (דף נב) כראמרינן ר' אילא קץ כפניתא דשביעי אקשי' עליה והיכי עבר הכי לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד וכו' ומפרקינן בסופיה אלא ר' אילא בדנפחני קץ כלומר שאין באין לידי גמר פרי ולכן התיר ר' אילא לקצון והכין אמר בעל הלכות כפירוש דנפחני כמניות דנפחני דקרו להו גופרי מברכין עליהן בורא פרי

קליפי אגוזים והגרעינין חייבין בערלה. דפירי מינהו מכאן ואין זה קפק אלא ודאי: **ומיפוק ליה.** דאי נמי ר' עקיבא דאמר לענין מעשר דלאו פירא מינהו לענין ערלה אפירי קפריסין דהוה ליה אומר: **כאלוש ליפיה.** קופו שנופל הימנו כשמגיע להתבשל: **פיטמא של רמון.** הפרח שבראשו כעין שיש לתפוחים ולאפרסקין: **מצטרפא.** לכביצה לטומאת אוכלין: **והנץ שלו.** נץ ברמון כקפרס בתאיעות: **אין מצטרף.** אע"ג דקי"ל בהעור והרוטב (חולין ד' קיז:) שומרים מצטרפין לטומאה קלה דהיינו טומאת אוכלין הני מילי קליפת האגוז והרמון אבל הנץ שומר על גבי שומר הוא ואין מצטרף והכי אמרינן בהעור והרוטב (שם ד' קיט:): **חייביה בערלה.** דרחמנא רבינהו מאת פרי הטפל לפרי: **והא נץ ליתיה** שומר בתאלוש שבשמיטה נופל מעל הקליפה: **קפרס ליפיה בגמר פירא.** כשמגיע שמוך לבשלו הוא נופל ממנו: **מפחלי.** בתמרי כקפרס בלגלף: **בכופרא.** כשהתמרים קטנים קודם בשלם: **סבר לה כר' יוסי.** דכופרא הוי פרי ואע"פ שלא בגמר לפיכך שומר שלו תאוש שומר: **סמדר אסור.** ענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר גרמה לעצמו קרוי סמדר וקתמר ר' יוסי כיון שבא לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום ערלה: **ופליגי רבנן עליה.** והלכה כרבים הלכך אביונות בעוד שהקפריסין בהן לאו פירי מינהו ולא מיקרו קפריסין שומר לפרי: **כשאר אילנות.** חוץ מן הענבים: **אין קולקין בשביעית.** דרחמנא אמר לאכלה ולא להפסד: **משיוציאו.** אם הפרי: **משיגרענו.** משירלו בהן כמין שרשרות של מרזנין: **משיגרענו.** שהענבים נפים כגרעון ולקמן מפרש לה: **משיציאו.** משיגדל הנץ סביב: **הוא כוסר הוא גרעון.** כל מקום שהזכירו בוסר הוא גרעון: **פול הלבן ס"ד.** הא בענבים קיימינן: **מאן שמעת ליה דאמר.** גבי ענבים בוסר הוא דהוי פרי אבל סמדר לא: **רבנן.** הוא דפליגי עליה דר' יוסי בתמכת עלה וקתמרי בשאר אילנות דמשיוציאו הוי פרי הלאו: **ביעיפא.** אביונות: **כם אלפלי.** כל דבר שאדם אוכל אלא בדרכו מקרי כסיסה: **פסור.** מכרת: **כמלפא.** ניטוארי"ר בלע"ז: **שריפ.** אין בה לא משום בשול נכרים ולא משום געול נכרים: **הנדואי.** כוסיים: **מכין קדרה.** מין מאכל קפוי כמו אלב שאבלוהו בקיצה כך עושין מאכל קפוי בקדרה ולקמן מפרש לה קמחא דזוכשא ומשמא וקרו ליה אכרוסל"י: **דייסא.** של חטים כתושות בתכתשא: **דייסא כעין מכין קדרה.** לקמן מפרש לה מני דמתבני בתמיתא ויהבו בהו דוכשא ועביד להו בקדירה: **סמידא.** אלא

ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט רבי עקיבא במקום ר"א עבדינן כותיה [ו]וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ותיפוק ליה דנעשה שומר לפרי ורחמנא אמר [ז]ועדלתם ערלתו את פריו [ח]את הטפל לפריו ומאי ניהו שומר לפרי אמר רבא היכא אמרינן דנעשה שומר לפרי היכא דאיתיה בין בתלוש בין במחובר הכא במחובר איתיה בתלוש ליתיה איתיביה אביי [ט]ב[י]פיטמא של רמון מצטרפת והנץ שלו אין מצטרף מדקאמר הנץ שלו אין מצטרף אלמא דלאו אוכל הוא ותנ' גבי ערלה [י]קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים [יא]והגרעינין חייבין בערלה אלא אמר רבא היכא אמרינן דנעשה להו שומר לפירי היכא דאיתיה בשעת גמר פירא האי קפרס ליתיה בשעת גמר פירא איני והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [יב]הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפירי ושומר לפירי אימת הוי בכופרא וקא קרי ליה שומר לפירי רב נחמן סבר לה כרבי יוסי דתנן [יג]רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא פרי ופליגי [יד]רבנן עליה מתקיף לה רב שימי מנהרדעא ובשאר אילני מי פליגי רבנן עליה והתנן [טו]מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו וב"ה אומרים [יז]החרובין משישרשרו והגפנים משיגרענו והזיתים משיניצו ושאר כל האילנות משיוציאו ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גרוע הוא פול הלבן פול הלבן ס"ד אלא אימא [יח]שיעורו כפול הלבן מאן שמעת ליה דאמר בוסר אין סמדר לא רבנן וקתני שאר כל האילנות משיוציאו אלא אמר רבא היכא אמרינן דהוי שומר לפרי היכא דכי שקלת ליה לשומר מיית פירא הכא כי שקלת ליה לא מיית פירא הוה עובדא ושקלוה לנץ דרמונא ויבש רמונא ושקלוה לפרחא דביטיתא ואיקיים ביטיתא [יט](והלכתא כמר בר רב אשי דזריק את האביונות ואכיל את הקפריסין ומדלגבי ערלה לאו פירא נינהו [כ]לגבי ברכות נמי לאו פירא נינהו ולא מברכינן עליה בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה) פלפלי רב ששת אמר שהבל רבא אמר [כא]לא כלום ואודא רבא לטעמיה דאמר [כב]רבא [כג]כם פלפלי ביומי דכפורי פטור כם זגבילא ביומא דכפורי פטור מיתיבי [כד]היה ר"מ אומר ממשמע שנאמר וערלתם ערלתו את פריו איני יודע שעץ מאכל הוא אלא מה ת"ל עץ מאכל להביא עץ שטעם עצו ופריו שוה ואיזהו זה הפלפלין חייבין בערלה וללמדך שאין ארץ ישראל חסרה כלום שנאמר [כה]ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה לא קשיא [כו]הא ברטיבתא הא ביבשתא [כז]אמרי ליה רבנן למרימר [כח]כם זגבילא ביומא דכפורי פטור והא אמר [כט]רבא [ל]האי המלתא דאתיא מבי הנדואי שריא ומברכין עליה בפה"א לא קשיא הא ברטיבתא הא ביבשתא חביץ קדרה וכן דייסא רב יהודה אמר שהכל נהיה בדברו רב כהנא אמר [לא]במ"מ בדייסא גרידא כ"ע לא פליגי דבמ"מ כי פליגי בדייסא כעין חביץ קדרה רב יהודה אמר שהכל סבר דובשא עיקר רב כהנא אמר בורא מיני מזונות סבר סמידא עיקר א"ר יוסף כותיה דרב כהנא מסתברא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [לב]כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות: גופא רב ושמואל דאמרי תרוייהו [לג]כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות ואיתמר נמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שהוא מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות וצריכא דאי אשמעינן כל שהוא הוה אמינא משום דאיתיה בעיניה אבל על ידי תערובות לא

קמ"ל

הנץ דכיון דלא עבדי פירא אחרינו היינו פרי הדר בלבנון ואית בבבא קמא בפ' החובל בחברו (דף צא) אמר רב דיקלא דשעין קבא אסור למיקצייה והא אנן תנן וכמה יהא בזיתים ולא יקוצנו רובע שאני זיתים דחשיבי הוו המשנה אע"פ שהיא בשביעית לא הקשו ממנה עליה דרב אלא מסיעורא דאית ביה דהוא רובע ורב אמר קב אלא מיהו דברי רב בכל השנים קאמר ואינן מיוחדין בשביעית בלבד מפני שכל דבר שיש בו הפסד הוא אסור מן הכתוב דכתיב (דברים כ) לא תשחית את עצה הלא תראה כי כל שדסי עציו יקרים ויש הנאה מעציו יותר מפריו מותר לקצוו האילו הוא משהכר בקציצתו אינו עובר עליו משום לא תשחית כדאמרי' אמר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר ואיתא בברייתא נמי סיעמא להא רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן פרק וכי מאתר שפומנו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל הוא להקדים סרק למאכל יכול אפי' מעולה בדמים ת"ל רק ואיתא בבבא בתרא בפרק לא יחפור (דף כו) סאי דמסייע לה ובסוף פ' הישן תחת המטה (שבת דף נא) הזכירו עניש של דבר ואמרו בשביל ד' דברים מאורות לוקין ואחד מהן קוצצי אילנות טובים והה הדבר נוהג בשאר השנים אבל בשביעית אין מותר לקרץ מהפירות אלא לאחר שנגמרין כגון כמניאתא דנפחני דהוא נמר פירי דידהו דרחמנא אמר והיה כל תבואתה לאכול ואמרי' בגמ' מלמד שאינה נאכלת אלא תבואה וכל מה שנקצץ ממנה קודם גמר פירי הרי הפסידו ורחמנא אמר לאכלה ולא להפסד דתנן (שביעית פ"ג ד' משנה ה') כל האילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקרוו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com